

HOE DE KUNSTACADEMIE ONTSTOND

Pier Bossuyt

De Kunstvrienden van Harelbeke en de Leiestreek

Een halve eeuw geleden was er nog geen sprake van culturele centra of culturele ambtenaren. Professionele cultuurwerkers vond je enkel in grote centra. Kleinere gemeenten waren aangewezen op vrijwilligerswerk. Vrijwilligers waren actief bij amateuristische muziek- of toneelverenigingen, hielden bibliotheken open of hielden zich in kunstkringen bezig met beeldende kunst. Niet wenigen van die vrijwilligers waren onderwijzers. Vooral in kleinere gemeenschappen waren zij, die door iedereen met meester aangesproken werden, bekende figuren. In Harelbeke herinnert iedereen - behalve de allerjongsten - zich meester Raes, meester Byttebier, meester Velghe of meester Vergote, aan wie Geert Six een theatermonoloog wijdde. Zij waren meer geletterd dan de meeste mensen uit hun omgeving, de geschikte persoon om een tekst op te stellen of een toespraak te houden. Hun opvattingen waren meestal behoudsgezind, dus Vlaams en katholiek. Marcel Callaert, die in ons verhaal een belangrijke rol zal spelen, was één van die meesters.

In het midden van de vorige eeuw waren in Harelbeke de *Kunstvrienden van Harelbeke* actief. De vereniging werd in 1935 gesticht door enkele jonge kunstliefhebbers en -beoefenaars die bijeenkwamen in 't Schippershof in de Kortrijkséstraat. Stichter was de toen twintigjarige Gustave (Staf) Calu. De eerste leden waren Gerard Verbrugghe, de schilder-molenaar Albert Brabant, Gerard Vandenbroecke, Gilbert Bloeyaert en Edmond Vereenooche. Vanaf 1950, toen zij al heel wat leden buiten Harelbeke hadden, vooral uit Kortrijk, zouden zij en de *Leiestreek* aan hun naam toevoegen. In 1958 zou de vereniging een vzw worden. De statuten verschenen in het Staatsblad op 15.08.1958.

De oudste statuten dateren van 15 september 1935, wat wij als de stichtingsda-

tum kunnen beschouwen.¹ Volgens de *standregelen*, zoals zij die eerste statuten noemden, was het doel van de vereniging *kunstliefhebbers te verenigen, aan te moedigen en te volmaken. Tevens buitenstaanders de Kunst laten kennen, genieten en waarderen door:*

1) Tentoonstellingen; 2) Voordrachten; 3) Studiereizen.

Verder lezen wij in de statuten: *De werking staat buiten en boven alle politieke en godsdienstige werving.*

Er waren werkende leden en ereleden. Van de leden werd verwacht dat zij zich bezighielden met kunst t.t.z. *schilderkunst beeldhouwkunst; fotografie en grafiek*. Lid werd je niet zomaar. Een nieuw lid moest door twee leden voorgesteld zijn, betaalde 25 frank lidgeld (in 1935 een hele som, maar dat bedrag werd na de oorlog en de devaluatie niet verhoogd) en nog 10 frank inschrijvingsgeld. Bovendien moest hij een proefstuk inleveren en een boek over kunst of cultuur afstaan voor de bibliotheek.

Wij vonden niet voor ieder jaar een ledenlijst terug, maar het aantal leden moet geschommeld hebben tussen 20 en 30. 1945 was wellicht een hoogtepunt, met 35 leden. De Kunstvrienden waren de hele duur van hun bestaan een haast exclusieve mannenclub. Het aantal vrouwelijke leden was in al die tijd op de vingers van één hand te tellen. In de documenten uit de jaren veertig komen wij af en toe de naam van Elza Allegaert tegen. Zij nam deel aan enkele groepstentoonstellingen en woonde vergaderingen bij. In de verslagen staat zij respectvol genoteerd als *Juffrouw Allegaert*.

De eerste voorzitter was Gustave Calu (1914-1981). Hij was schrijnwerker van beroep en dat bracht hem ertoe te gaan sculpteren, eerst in hout, later in steen. Hij had lessen gevolgd aan de academie van Kortrijk. Een krantenartikel uit 1955 of 1956 vertelt ons *dat hij de klassieke vorm boven alles verkiest. Hij houdt van de directe werkwijze en werkt aan-*

*stonds in het materiaal. Witsteen en hout zijn de uitverkoren materialen. Hij is een vijand van de abstracte kunst en zoekt naar de eenvoud van conceptie en de zuiverheid van lijn en motief*²

In West-Vlaanderen schreef Albert Smeets over de eerste jaren van de Kunstvrienden: *Alles was blijkbaar gekenmerkt door een zeer spontaan en volks karakter. De leden waren mensen die midden in het volk stonden en zich over het algemeen maar weinig bekommerden om de nogal pretentieuze stromingen die de internationale kunstwereld periodische omwentelingen doen ondergaan. Zij schrikten er niet voor terug hun tentoonstellingen te verbinden aan typisch populaire feestelijkheden, zoals stads- en dorpskermissen; zij waren er blij om als de man van de straat, vergezeld van het feestjolijt, de tentoonstellingszaal binnentrad om er een ogenblik te kunnen verpozen en zich te laven aan hogere geneugten. De kunstvrienden zelf misprezen allerm minst de gewone volksvreugden.*

*Na de oorlog kreeg de vereniging dikwijls een meer academisch karakter met spreekbeurten, gasttentoonstellingen, studiereizen en zo meer; maar we voelen wel dat voor de voorzitter de grote jaren der vereniging deze waren van voor de oorlog.*³

Over die eerste jaren van de Kunstvrienden vonden wij weinig terug. Er was toen al samenwerking met het gemeentebestuur. In 1936 kregen ze de bovenzaal van het stadhuis ter beschikking voor het houden van een tentoonstelling.

2 Het betreft een knipsel uit het archief, s.d., naam van auteur of publicatie onbekend.

3 *West-Vlaanderen* (1952-1965) was een luxueus tweemaandelijks tijdschrift voor kunst en cultuur, uitgegeven door het Christelijk Vlaams Kunstenaarsverbond (CVKV) met als voorzitter Jozef Storme. Van 1966 tot 2002 werd de naam Vlaanderen, sinds 2003: kunsttijdschrift Vlaanderen. Marcel Callaert behoorde tot de redactie van 1963 tot 1979. In nr. 50 uit 1960 verscheen een uitgebreid artikel over de kunstvrienden n.a.v. van hun 25-jarig jubileum. Daarin werden vier belangrijke leden, Gustave Calu, Marcel Callaert, Jacques Coryn en André Debaveye voor het voetlicht geplaatst.

1 In wat volgt baseren wij ons op de *herziene standregelen* van 1936 en de opnieuw herziene statuten van 1945.